

usundilise tähenduse ja kasutusvalade üle, samuti selle üle, kas neid loitse kasutati suusõnaliselt või üleskirjutatult kaasaskantuna.

Seminari korraldas Jyväskylä Ülikooli ajaloo ja etnoloogia osakond ning arvestades ürituse inspireerivat õhkkonda, jääb vaid loota, et väljakujunenud seminaritraditsioon jätkub ka järgnevatel aastatel.

Reet Hiimäe

Rahvusvaheline sümposium “Loitsud paberil, loitsud praktikas”

Rahvusvahelise Rahvajuttude Uurimise Seltsi (ISFNR) 16. kongressi (25.–30. juunini Vilniuses) raames toimus ISFNRi töörühma “Loitsud, loitsijad ja loitsimine” (*Committee on Charms, Charmers and Charming*) ning Leedu Kirjanduse ja Folkloori Instituudi ühisüritusena rahvusvaheline sümposium “Loitsud paberil, loitsud praktikas”.

ISFNRi töörühm on seadnud oma eesmärgiks koordineerida loitsude uurimist erinevates riikides, töötada välja süsteemseid analüüsimeetodeid ja õhutada loitsutraditsioonide uurimist, samuti lokaalsete ja rahvusvaheliste loitsukataloogide, vastavate teaduslike väljaannete ja andmebaaside loomist. 2007. aastal algatatud töörühma juhtkomitee eesotsas on Jonathan Roper (Suurbritannia/Eesti) ja sellesse kuuluvad Daiva Vaitkevičienė (Leedu), Mare Kõiva (Eesti), Lea T. Olsan (Suurbritannia), Haralampos Passalis (Kreeka), Éva Pócs (Ungari), Emanuela Timotin (Rumeenia) ja Andrei Toporkov (Venemaa). Töörühm avaldab kord aastas ajakirja *Incantatio* (<http://www.folklore.ee/incantatio>).

Regulaarselt (mitte harvem kui kord kahe aasta jooksul) korraldatakse konverentse ja valmistatakse avaldamiseks ette nende materjalid. Konverentsid on toimunud Peciis (2007), Tartus (2008), Ateenas (2009), Bukarestis (2010) ja Moskvas (2011), kaks samateemalist eelkonverentsi korraldati Londonis (2003 ja 2005). Moskvas 2011. aastal toimunud konverentsi “Loitsutekstide struktuurilis-võrdlev vaatlemine” kohta ilmus ülevaade näiteks *AF Online* (2012, 16: 356–369).

Eelnevate konverentside materjalide põhjal on välja antud neli kogumikku: *Charms and Charming in Europe* (2004, toimetaja Jonathan Roper), *Charms, Charmers and Charming: International Research on Verbal Magic* (2009, toimetaja Jonathan Roper), *Oral Charms in Structural and Comparative Light. Proceedings of the Conference of the International Society for Folk Narrative Research's (ISFNR) Committee on Charms, Charmers and Charming. 27–29th October 2011, Moscow* (2011, toimetajad Tatjana Mihhailova, Jonathan Roper, Andrei Toporkov, Dmitri Nikolajev)¹, *The Power of Words: Studies on Charms and Charming in Europe* (2013, toimetajad James Kapaló, Éva Pócs ja William Ryan).

25.–29. juunini Vilniuses korraldatud konverentsil peeti seitsmes sessioonis 25 ettekannet. Esindatud olid Ameerika Ühendriikide, Eesti, Iirimaa, India, Suurbritannia, Itaalia, Jaapani, Horvaatia, Kreeka, Leedu, Läti, Šveitsi, Ungari, Rumeenia ja Venemaa uurimused.

Arvukad ettekanded tutvustasid Euroopa loitsukäsikirjade traditsioone, samuti kirjalike ja suuliste tekstide vastavusi. Rida ettekandjaid puudutas käsikirjade sotsiaalset toimimist ja võimalusi rekonstrueerida nende abil möödaniku rituaalseid praktikaid.

Esimesel sessioonil “Sõnamaagia praktikas” räägiti anglosaksi, iiri ja bulgaaria käsikirjalistest loitsudest. Lea T. Olsan (Cambridge, Suurbritannia) analüüsis juhtumeid, kus keskaegsesse kristlikku loitsukäsikirja oli lisatud Rooma poetide tsitaate. Ilona Tuomi (Cork, Iirimaa) rääkis neljast iiri arstmissõnast, mis on hoiul Šveitsis St. Galleni kloostri. Ciaran Arthur (Canterbury, Suurbritannia) analüüsis Briti raamatukogus säilitatava 11. sajandi anglosaksi loitsu kirjanduslikku võttestikku. Svetlana Tsonkova (Budapest, Ungari) iseloomustas keskaegseid slaavi loitse ja mittekanoonilisi palveid, mis on säilinud käsikirjadena või kirjutatud amulettidele.

Teise sektsiooni keskne teema oli loitsude kasutamine tänapäeval. James Kapalo (Cork, Iirimaa) tutvustas gagauusi kultuuri omapärast ilmingut: naistele ilmub unes jumalaema, kes annab ravija võimed ja aitab omandada kirjaoskuse. Yukari Nagayama (Sapporo, Jaapan) jagas oma tähelepanekuid Kamtšatka alutal’ude/alutoride loitsude kasutamistavadeist. Daiva Vaitkevičienė (Vilnius, Leedu) tutvustas aastail 2010–2012 Lääne-Valgevene leedulaste seas läbiviidud uurimistööd, mille eesmärk oli leida rahvameditsiini praktikate kui sotsiaalse fenomeni ja maagiaspetsialistide võrgustiku mõjutajad. Rajketan Singh Chirom (Imphal, India) analüüsis Manipuri osariigi Chupsa Moithemba traditsiooni, juhtides tähelepanu loitsude kasutamisele rituaalses kontekstis.

Kolmanda sessiooni keskmes oli loitsude ja kristluse temaatika. Toms Kęncis (Riia, Läti) pühendas oma ettekande kivil istuva püha Peetruse (“Super petram”) loitsu läti versioonile. Haralampos Passalis (Thessaloniki, Kreeka) jälgis püha Sisinnuse ja demonliku Gilloga seotud motiive hilisbütsantsi ja bütsantsijärgses kreeka traditsioonis. Andrei Toporkov (Moskva, Venemaa) üldistas Johannese evangeeliumi algusosa ja eriti esimese värsi (“Alguses oli sõna”) kasutamise loitsu ja maagilise praktika osana erinevate maade kristlaste näitel.

Neljandas sessioonis käsileti eeskätt maagilisi käsikirju. Emanuela Timotin (Bukarest, Rumeenia) jagas teadmisi rumeenia 17.–19. sajandi loitse sisaldavate käsikirjade kodikoloogilistest joontest ja nende levimisest. Eleonora Cianci (Pescara, Itaalia) analüüsis saksa keskaegsete ja varauusaegsete käsikirjade näitel kolme hea venna loitsu variante. Aigars Lielbārdis (Riia, Läti) tutvustas läti loitsukäsikirjasid ja neile lähedasi taevakirju ja kettkirju.

Viies sessioon oli pühendatud loitsu-uurimisele. Jonathan Roper (Tartu, Eesti) tutvustas kahte suurt Euroopa loitsude arhiivi: Adolf Spameri (1883–1953) poolt Dresdenis rajatud umbkaudu 23 000 kartoteegikaardile kirjutatud tekstide arhiivi kõrval on märkimisväärne Euroopa sõnamaagia uurija Ferdinand Ohrti (1873–1938) rajatud arhiiv, mis on hoiul Kopenhaagenis. Nicholas Wolf (New York, Ameerika Ühendriigid) vaatles aastate 1700–1850 inglise- ja iirikeelseid loitsukäsikirjasid, mis sisaldavad ka meditsiinimaterjale, palveid ja ilmalikku luulet. Saša Babič (Ljubljana, Sloveenia) iseloomustas sloveenia loitsude avaldamis- ja uurimistraditsioone, samuti arstimisloitsude põhitüüpe. Davor Nikolić, Josipa Tomašić (Zagreb, Horvaatia) tutvustasid horvaadi

arhiivide rikkalikku palvelaadsete loitsude kogumit, mille tekstid jagunevad eksortsismi ja apotroopilisteks palveteks.

Kuues sessioon käsitles loitse, deemoneid ja ehmatust. James Kapalo (Cork, Iirimaa) ja Haralampos Passalis (Thessaloniki, Kreeka) võrdlesid kreeka ja gagauusi ehmatamissõnu. Sõnu kasutatakse ootamatu ehmatamise tagajärjel tekkinud haiguste ja traumajärgsete seisundite korral. Judit Zsuzsanna Kis-Halas (Tartu, Eesti) esitas samade sõnade ungari versioonid koos laialdaste võrdlustega kogu maailmast, sh Lõuna-Ameerikast. Larissa Naiditch (Jeruusalemm, Iisrael) analüüsis saksa dialoogloitse ("Begegnungs Segen").

Viimane sessioon vaatles erinevaid loitsutraditsiooniga külgnevaid ilminguid ja sotsiaalseid praktikaid. Emese Ilyefalvi (Budapest, Ungari) uuris obstsöönset sõnakasutust ungari loitsudes. Åsa Ljungström (Uppsala, Rootsi) jälgis suhtumist nelja sajandi jooksul (17.–20. sajandini) perekonna ringis säilitatud loitsukäsikirjadesse. Evgeniya Litvin ja Anna Kozlova (Peterburi, Venemaa) analüüsisid internetis levivaid naistele suunatud kõhnumise ja rindade suurendamise uusloitsusid. Julija Ladygiené (Vilnius, Leedu) vaatles kommunikatsiooniteooria vahendusel maagiaspetsialisti ja patsiendi vahelisi tüüpsituatsioone.

Konverentsi programm ja teesid on avaldatud raamatus *Folk Narrative in the Modern World: Unity and Diversity*. The 16th Congress of the International Society for Folk Narrative Research. June 25–30, 2013. Vilnius, Lithuania. Program and Abstracts. Vilnius, 2013.

Andrei Toporkov
Tõlkinud Mare Kõiva

Kommentaar

¹ Kogumik on kakskeelne ja selle paralleelpealkiri on *Zagovornye teksty v strukturnom i sravnitel'nom osveshchenii. Materialy konferentsii Komissii po verbal'noi magii Mezhdunarodnogo obshchestva po izucheniiu fol'klornykh narrativov*.